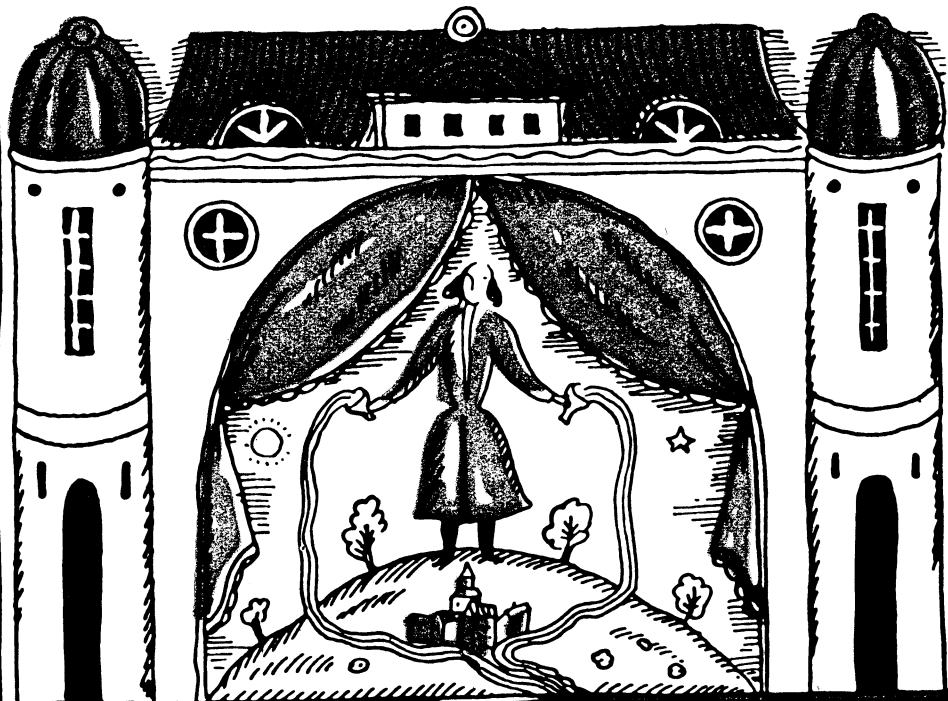

ENVIKEN
och
SVARTNÄS

AV
KARL ERIK FORSSLUND

IFRÅN WIKMÄSSA

MED DALÄLVEN

FRÅN KÄLLORNA TILL HAVET

DEL III SÖDER DALÄLVEN BOK I

MED DALÄLVEN
FRÅN KÄLLORNA TILL HAVET

TREDJE DELEN
SÖDER DALÄLVEN

FÖRSTA BOKEN

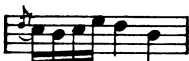
ENVIKEN
OCH
SVARTNÄS

djuret, utan ilade i stället hem efter bössan, men vid återkomsten till mötesplatsen var ormen försvunnen. Av allt att döma hade den begivit sig till den i närheten belägna Spaksjön.» Liknande upplevelser med nästan alldeles samma beskrivning på ormen förtäljas av trovärdigt folk i Årsunda i Gestrikland, i Nås Finnmark och Hedemora. —

En storjägare, som särskilt tagit otaliga rävar, är Johan Björkman, ursprungligen Envikskarl, f. i Björkboda 1865, men bosatt i Västra Svartnäs sedan 1894. En mångkunnig man — han har fuktighets-, temperatur- och regnmätare uppställda på 5 olika platser och vattenmätare vid flera bäckar och avger dagliga rapporter till Meteorologiska Byrån i Stockholm. Och han är duktig spelman (även hans pojkar Erik och Manne spela fiol, f. 1906 och 1912). Han har låtar från flera håll, så efter ett par gubbar i Västra Svartnäs, Lo Samuel Johan Andersson och den förut nämnde Lomback Jan Erik (död omkring 1910 eller 15):

65. GAMMAL SVARTNÄSPOLSKA. EFTER LOMBACK JAN ERIK SPELAD AV JOHAN BJÖRKMAN.
UPPTECKN. AV K. E. F. 1924.

*)Variant:

Han spelar en i Enviken och Svärdsjö vanlig durpolska, som han hörde i sin barndom av Erk Hasa (Erik Hansson) i Enviken — »han drog på så då råma i fiolen — d'ä Rättvikstakt i den polskan» (Hjort Anders spelar den också, rikare krusad):

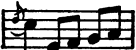
66. POLSKA. EFTER JOHAN BJÖRKMAN UPPTECKN. AV K. E. F. 1924.

Sina flesta låtar har Johan Björkman efter »Sammil Gustaf», storspelmannen Samuel Gustaf Zetterström, f. 1840 i Vällingbäck, men sedan 9 års ålder bosatt i Norra Spaksjön och död där 1914; hans bror Munter Kalle i Vintjärn har också spelat bra men ej på länge tagit i fiolen. — Här en allkänd Svärdsjöpolska, »Hej hopp, Anders Ers!»:

67. SVÄRDSJÖPOLSKA, »HEJ HOPP, ANDERS ERSA!». EFTER SAMUEL GUSTAF ZETTERSTRÖM SPELAD AV JOHAN BJÖRKMAN. UPPTECKN. AV K. E. F. 1924.

*) Variant:

Ett par andra fina durpolskor är nära besläktade (den första har 10 takter i 1:sta reprisen, i den andras senare repris fattas tydligen en takt mellan den andra och tredje från slutet):

68. POLSKA, SPELAD AV SAMUEL GUSTAF ZETTERSTRÖM. EFTER JOHAN BJÖRKMAN UPPTÉCKN. AV K. E. F. 1924.

69. POLSKA, SPELAD AV SAMUEL GUSTAF ZETTERSTRÖM. EFTER JOHAN BJÖRKMAN UPPTÉCKN. AV K. E. F. 1924.

Ett par sextondelspolskor hade Zetterström troligen fått från Hälsingland — »dansen efter dom går ganska sakta, dom svänger på klacken»:

- 70 POLSKA (TROLIGEN FRÅN HÄLSINGLAND), SPELAD AV SAMUEL GUSTAF EFTER ZETTERSTRÖM. JOHAN BJÖRKMAN UPPTÉCKN. AV K. E. F. 1924.

71. POLSKA (TROLIGEN FRÅN HÄLSINGLAND), SPELAD AV SAMUEL GUSTAF JOHAN BJÖRKMAN UPPTÉCKN. AV K. E. F. 1924.

ZETTERSTRÖM.

En sextondelspolska i moll, upptecknad »efter en vallflicka i Svartnäs finnskog», finns ock i Thunstedts »Lekar och låtar» 1891¹⁾:

72. POLSKA FRÅN SVARTNÄS, UPPTÉCKN. AV E. J. THUNSTEDT.

¹⁾ Samt arrangerad för piano i »I Dalom, Gamla Dallåtar och dansar», suite av C. G. Nyblom (Stockholm, Carl Gehrman's Musikförlag).

Johan Berg i Enviken spelar även en polska från Svartnäs, en intressant variant av den vanliga s. k. »Daldansen» — 1:sta reprisen tycks börja i dur, men slutar i moll, de följande gå i klart dur¹⁾:

73. POLSKA FRÅN SVARTNÄS. EFTER JOHAN BERG I ENVIKEN UPPTECKN. AV KARL SPORR 1923.

En ypperlig virvlande munter gänglåt eller snarare polkett minns Johan Björkman från sin barndom, då den var omtyckt både i Enviken och Svärdsjö, ett gott prov på Bergslagssocknarnas herrgårdsmusik under 1800-talet:

74. GÄNGLÅT ELLER POLKETT. EFTER JOHAN BJÖRKMAN UPPTECKN. AV K. E. F. 1924.

¹⁾ Johan Berg har också en polska efter Gustaf Zetterström, n:o 1395 i Svenska Låtar.

I en rolig gammalvals efter Zetterström tar spelmannen en ton mitt emellan F och Fiss i 1:sta reprisen — den har sannolikt ursprungligen gått i D moll och bör nog spelas med B och F, ej H och Fiss, medan de följandes ljusa tonart är F dur:

75. VALS, SPELAD AV SAMUEL GUSTAF ZETTERSTRÖM. EFTER JOHAN BJÖRKMAN UPPTECKN. AV K. E. F. 1924.

En liten fin danslek med ord har ock gammalvalstakt:

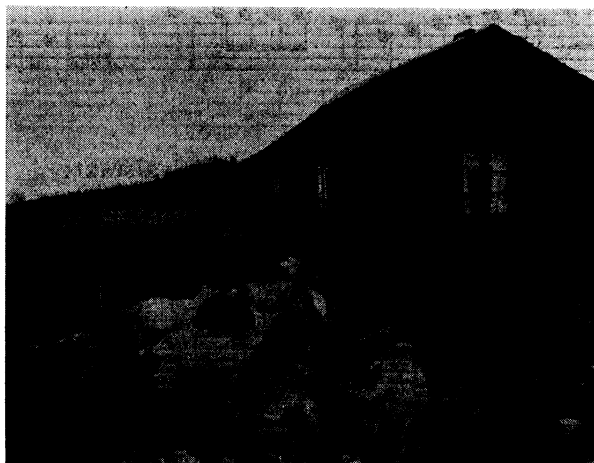
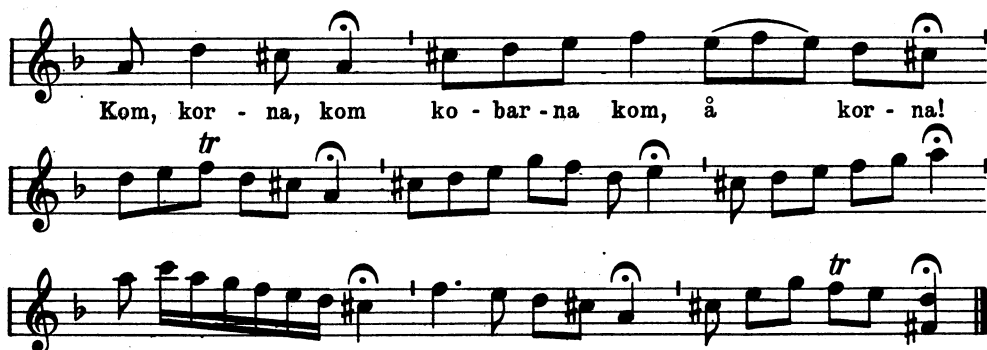
76. DANSLEK, SPELAD AV SAMUEL GUSTAF ZETTERSTRÖM. EFTER JOHAN BJÖRKMAN UPPTECKN. AV K. E. F. 1924.

Ett par gummor i Västra Svartnäs blåste vallhorn, båda nu döda, Hellbergsmor och Vallkull Britta. Här en locklåt, sjungen av den senare — svår att rätt uppteckna på grund av sin obestämda rytm, i moll men spelmannen ger den ett oväntat slutackord i dur. Den få vi med oss såsom ett sista minne uppifrån Svartnäs finnskog:

77. VALL-LÅT, SJUNGEN AV VALLKULL BRITTA. EFTER JOHAN BJÖRKMAN UPPTÉCKN. AV K. E. F. 1924.

Helge Möller, Vintjärn, foto.

BILD 291. FRÅN GILLERBERGS FÅBOD.

Med Dalälven från källorna till havet

En skildring av Sveriges mest karaktäristiska, naturskönaste
och minnesrikaste trakter i ord och bild.

Detta väldigt och storstilat planlagda arbete avser att med Dalälven som vägvisare giva icke blott en landskapsbeskrivning utan på samma gång ett tvärsnitt genom den mest utpräglad svenska bygd som finnes, genom de mest ursprungliga och typiska trakter, där även den nyare tiden funnit betingelserna för sin verksamhet. Texten kommer hela tiden att belysas *med särskilt för detta arbete tagna fotografier samt andra bilder, kartor, notskrifter av karaktäristiska folkmelodier, dräktplanscher i färgtryck m. m.*

Arbetet kommer att prydas med omkring **6- å 7,000 illustrationer.**

Med Dalälven från källorna till havet kommer att omfatta *tre avdelningar*: I. *Öster Dalälven*, II. *Väster Dalälven* och III. *Söder Dalälven*. Varje av dessa avdelningar uppdelas i böcker, som vardera i regeln omfatta *en å två* socknar undantagsvis flera. Tillsammans antages böckernas antal bliva 30 st.

Nu utkommit:

FÖRSTA AVDELNINGEN — Öster Dalälven — föreligger komplett. Denna avdelning utgöres av följande sockenbeskrivningar å kr. 7: 50:

1. **STORÅN** (Idre—Särna). Med 108 illustr., 1 dräktpl. i färgtryck, 1 karta och 31 st. nyuppt. folkmelodier.
2. **ÅLVDÄLEN**. Med 132 illustr., 1 dräktpl. i färgtryck och 41 nyuppt. folkmelodier.
3. **ORSA FINNMARK OCH ÖRE**. Med 130 illustr., 1 dräktpl. i färgtryck och 23 nyuppt. folkmelodier.
4. **ORSA OCH WÄM Hus**. Med 170 illustr., 1 dräktpl. i färgtryck och 38 nyuppt. folkmelodier.
5. **MORA**. Med 155 illustr., 1 dräktpl. i färgtryck och 35 nyuppt. folkmelodier.
6. **SILJAN** (Sollerön och Siljansnäs). Med 153 illustr., 1 karta och 27 nyuppt. folkmelodier.
7. **BODA OCH BINGSJÖ**. Med 142 illustr., 1 dräktpl. i färgtryck och 79 nyuppt. folkmelodier.
8. **RÄTTVIK**. Med 167 illustr., 2 planscher i färgtryck, 1 panoramabild och 46 nyuppt. folkmelodier.
9. **LEKSAND**. Med 176 illustr., 2 planscher i färgtryck, och 58 nyuppt. folkmelodier.
10. **BJURSÅS OCH ÅL**. Med 174 illustr., 1 dräktpl. i färgtryck och 37 nyuppt. folkmelodier.
11. **LJURA OCH GAGNEF**. Med 166 illustr., 1 dräktpl. i färgtryck och 59 nyuppt. folkmelodier.

ANDRA AVDELNINGEN — Väster Dalälven — föreligger komplett. Denna avdelning utgöres av följande sockenbeskrivningar å kr. 7: 50:

1. **FULU FJÄLL OCH TRANSTRAND**. Med 192 illustr., 1 karta o. 20 nyuppt. folkmelodier.
2. **LIMA**. Med 176 illustr., 1 plansch i färgtryck och 32 nyupptecknade folkmelodier.
3. **MALUNG**. Med 190 illustr., 1 plansch i färgtryck och 64 nyupptecknade folkmelodier.
4. **MALUNGS KAPELL-LÅG OCH ÄPPELBO**. Med 203 illustrationer, 1 plansch i färgtryck och 52 nyupptecknade folkmelodier.
5. **WANÅN**. Med 188 illustr., 1 plansch i färgtryck och 32 nyuppt. folkmelodier.
6. **JÄRNA**. Med 196 illustr., 1 plansch i färgtryck och 50 nyupptecknade folkmelodier.
7. **NÅS**. Med 187 illustr., 1 plansch i färgtryck och 68 nyupptecknade folkmelodier.
8. **NÅS FINNMARK OCH SÅFSEN**. Med 180 illustrationer och 22 nyupptecknade folkmelodier.
9. **FLODA**. Med 223 illustrationer, 2 planscher och 76 nyupptecknade folkmelodier.
10. **MOCKFJÄRD OCH SÖDRA GAGNEF**. Med 255 illustrationer, 1 plansch i färgtryck och 77 nyupptecknade folkmelodier.

TREDJE AVDELNINGEN — Söder Dalälven — utgives enligt samma plan som de båda föregående avdelningarna. Nu föreligger:

1. **ENVIKEN OCH SVARTNÅS**. Med 291 illustr., 3 planscher i färgtryck och 77 folkmelodier.

FÖRSTA och **ANDRA AVDELNINGARNA** föreligga även inbundna sålunda:

Första bandet (inneh. I. Bok 1—3), *Andra bandet* (inneh. I. Bok 4—6),
Tredje bandet (inneh. I. Bok 7—9), *Fjärde bandet* (inneh. I. Bok 10, 11).
Femte bandet (inneh. II. Bok 1—3), *Sjätte bandet* (inneh. II. Bok 4—6).
Sjunde bandet (inneh. II. Bok 7, 8), *Åttonde bandet* (inneh. II. Bok 9, 10).

Priset för inbundna ex. är sålunda:

För band om 3 böcker (= Band I, II, III, V och VI)...	pr band i hel klot	Kr. 28: 50
	pr band i klot med skinnrygg	» 33: 50
	pr band i klot med skinnrygg och hörn	» 36: —
För band om 2 böcker (= Band IV, VII och VIII)....	i hel klot	» 21: —
	i klot med skinnrygg	» 26: —
	i hel klot med skinnrygg och hörn	» 28: 50

Subskription å **Med Dalälven från källorna till havet** mottages i alla boklädor och hos förlagets enskilda kommissionärer samt direkt hos förlaget.

ÅHLÉN & ÅKERLUNDS FÖRLAG, STOCKHOLM